

Editör'den

Türkiye'de 2000 yılında uygulamaya konulan IMF destekli istikrar ve yeniden yapılanma programı ile birlikte, aslında çeşitli açılardan yanlışlığı, eksikliği ve yetersizliği konusunda liberallerin çok da görüş ayrılığı içinde olmayacağı bir sürece şahit olmaya başladık. Başta bankalar olmak üzere, devlet ihale ve teşviklerine dayanarak sermaye birikimi sağlamış şirketlerin ve grupların başarısızlıklarının maliyetinin vergi mükelleflerinden alınan paralardan oluşan kaynaklardan karşılanması, sanki devletle ilgili kurumlar üzerinde siyasetin etkisinin mutlak olarak giderilmesi gerektiği ve bunun kendi başına bir çözüm olduğu yönünde yanlış bir kanaatin oluşmasına yol açmış görünüyor. Türkiye'de son birkaç yılda enerji piyasasından bankacılığa, tütünden şeker ve kamu ihalelerine kadar bir çok alanda, siyasetten bağımsızlığı hedefleyen üst kurullar oluşturulmaya başlandı. Oysa, demokratik toplumlarda siyasî denetime ve etkiye açık olmayan kamu kurumlarının varlığı aslında bürokrasinin toplumsal denetimden muafiyeti anlamına da gelmekte ve bu yüzden bir nevi bürokratik tahakkümün oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

Piyasanın bu sayısı regülasyonla ilgili yazılara ağırlık vermekle birlikte konu itibarıyla geniş bir yelpazeden oluşuyor. Hayek'in plânlamaya meydan okuyan çarpıcı makalesi, Turan Yay'ın çevirisiyle iktisat klâsikleri bölümünde yerini alıyor. Başka bir klâsik, Garrett Hardin'in orta malların kullanımında karşılaşılan trajediyi anlatan makalesi, Yusuf Şahin'in çevirisiyle Piyasa dergisinde okuyucusuyla buluşuyor. Fuat Oğuz'un devletin bankacılık faaliyetlerini regüle etme girişimlerini ve bunun sonuçlarını, Mustafa Acar'ın regülasyona karşı piyasanın "Görünmez Kalp"ini, Güneri Akalın'ın yerel yönetimlerin yoksul halk kesimlerine yönelik "halk ekmek" uygulamasını ve Murat Çokgezen'in yine herkesi şaşirtacak bir konuyu, parayla saadetin olup olmayacağını tartıştıkları makalelerinin ardından, Yeşim Reel'in, günümüzün en popüler konusu olan markalar ve kültürel homojenleşme değerlendirmesini ve Antony P. Mueller'den Küba'daki post-Sovyet Sosyalizm tecrübesini anlatan bir çeviriyi beğeninize sunuyoruz. İlk bölümün son iki yazısı da iktisatta iz bırakanlarla ilgili: Emrah Akkurt'un Bastiat hakkındaki yazısı ve Carmen Pavel'in Rawls'un adalet ve siyaset anlayışını anlattığı yazısı.

İktisat ve ahlâk mini dosyamız ise işletmelerdeki iş ahlâkı üzerine odaklanmış durumda. Bu bölüm İbrahim Durak ve Atilla Yücel'in işletme ahlâkını ve işletmelerde

olması gereken etik prensipleri tartıştıkları makaleleriyle başlıyor. Hacettepe Üniversitesi'nden Dr. Mahmut Arslan ile yapılan ve yine iktisat ve ahlâk konusunun tartışıldığı mülakat bu bölümün içinde. Bu yazıyı Norman Barry ve McCann arasındaki tartışma takip ediyor. Dört yazıdan oluşan ve işletmelerin kâr amacı gütmeyen ötesinde ahlâkî sorumluluklarının olup olmadığı tartışılan bu serinin ilk iki yazısı bu sayımızda yer alıyor.

Regülasyonla ilgili yazıların ilkinde Fuat Oğuz, genelde bağımsız idarî otoriteler üzerine yoğunlaşmakla birlikte Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Üst Kurulu'nun özellikle Pamukbank olayındaki performansını ve bu konudaki spekülâtif değerlendirmeleri ele alıyor. Mustafa Acar, regülasyon tartışmasına Russel D. Roberts'ın Görünmez Kalp kitabındaki argümanlarını esas alarak katılıyor ve regülasyonu savunarak bürokratik üstün akla giden yolu kurumlaştırmanın toplumu felsefî, ideolojik ve kültürel olarak da açmaza götüreceğini belirtiyor. Güneri Akalın, belediyelerin halk ekme uygulamasının açlık/fakirlik sorununun çözümünde kısa dönemde çok cazip görünen bir yol olduğuna, ancak, uzun dönem için düşünüldüğünde piyasa ekonomisi ve piyasa disiplini esas alan çözümlerin daha kalıcı ve rasyonel olacağına ve ulusal gelire ve refah potansiyeline daha fazla katkıda bulunacağına işaret ediyor. Murat Çokgezen varlık içinde olmanın insanlığın her halükarda yararını olduğunu iddia ediyor ve zenginlik ve para konusunda kestirme bir ölçüt sunuyor: Para insan mutluluğunda önemsizse, neden insanlar günlerinin üçte birini para kazanmak için gönüllü olarak ve çoğunlukla da hoşnut bir biçimde çabalayarak geçirsinler!

Norman P. Barry şirketlerin kâr yapmanın ötesinde bir sosyal sorumluluğa sahip olup olmadıklarını incelerken, Friedman ve Aristo'ya da referansta bulunarak; sosyal sorumluluk tezini savunmanın aslında sosyalizmi gerçekleştirmeye yönelik örtülü bir teşebbüs olduğunu belirtiyor. Kapitalizmin ayrıca bir ahlâk sistemine ihtiyacı olduğu savını şiddetle reddediyor ve iş ahlâkî kavramının bu doğrultudaki bir örtülü kabulden geldiğini düşünüyor. Barry, işletmelerin iş ahlâkından söz etmenin özünde bireysel olan bir kavramı yani ahlâkî da sosyal alana iterek bireysellikten çıkaracağını ve nihayetinde işlevsiz hâle geleceğini ima etmekte. Gerçekten de, dışardan tanımlanan ahlâkîlik, iş âleminin ekonomik faaliyetlerinde göz önüne alınacak bir kriter hâline getirildiğinde, ahlâkî kârlılık arasındaki çatışmada rekabet ve dinamizm ortamında hangisinin kaybedeceğini ve sonunda işlevsizleşerek anlamsızlaşacağını kestirmek güç değil. Barry'nin argümanlarına cevap Dennis P. McCann'dan geliyor. McCann sosyal sorumluluğu üstlenen şirketlerin nihayetinde daha fazla kâr edeceğini öngörüyor ve aksi halde Anglo-Amerikan kapitâlizminin hayal kırıklığına yol açacağını düşünüyor. Özünde ekonomik sistem sorunuyla ilgili olduğu için, kolay kolay güncelliğini yitirmeyecek nitelikte olan bu tartışmanın ilk iki parçasını bu sayıda yayınlıyoruz. Sonraki ikisi ise gelecek sayıda yer alacak.

Piyasa, yine değerli yazarlarla dolu bir sayı ile elinizde. Bütün yazarlarımıza ve çevirmenlerimize katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Kuşkusuz, dergide her aşamada emeği geçenler insanlığın tecrübe ederek ulaştığı bugüne kadarki görece en doğru model olan serbest piyasa sisteminin ülkemizde daha çok tanınmasına ve yeterince sahiplenilmesine önemli katkıda bulunuyor. Hepsisi de teşekkürü hak ediyor.

Tekrar buluşuncaya kadar hepinize açık zihinli günler ve bereketli piyasalar diliyoruz.